

**STANOWISKO KRAJOWEJ KOMISJI DO SPRAW OCEN ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
W SPRAWIE PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ POLEGAJĄCYCH NA BUDOWIE FARM
WIATROWYCH W GMINIE GÓROWO IŁAWECKIE ORAZ W GMINIE SĘPOPOL
NA TERENIE WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO**

W dniu 12 listopada 2009 r. w Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska odbyło się posiedzenie Krajowej Komisji do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko pod przewodnictwem prof. nzw. dr hab. inż. Andrzeja Kraszewskiego. Przedmiotem spotkania były planowane przedsięwzięcia pn.:

1. „Budowa farmy wiatrowej o mocy 80 MW, składającej się z 40 elektrowni wiatrowych wraz z GPZ, usytuowanych w gminie Górowo Iławeckie na działkach nr 21/8, 22, 25/1 w obrębie Piaski, nr 1/19, 2/1, 3/1 w obrębie Nowa Karczma, nr 6/3 w obrębie Wiewiórki oraz nr 16/2 w obrębie Migi”;
2. „Budowa farmy wiatrowej o mocy 60 MW, składającej się z 30 elektrowni wiatrowych wraz z GPZ, usytuowanych w gminie Sępopol na działkach nr 217/2, 256/3, 337/4 w obrębie Różyna i nr 254, 27/10, 30/37, 31 w obrębie Śmiardowo”.

Planowane inwestycje zgodnie z § 3 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. z 2004 Nr 257, poz. 2573 ze zm.), należą do grupy przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko jest przeprowadzane w przypadku stwierdzenia takiego obowiązku na podstawie art. 63 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 ze zm.), dalej ustawa OOS.

W sierpniu 2009 r. inwestor wystąpił z wnioskami o wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Organy właściwe do wydania decyzji, tj. Wójt Gminy Górowo Iławeckie oraz Burmistrz Miasta i Gminy Sępopol, przekazały sporządzone w toku postępowania raporty o oddziaływaniu planowanych inwestycji na środowisko Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Olsztynie w celu uzgodnienia warunków ich realizacji.

Ze względu na zastrzeżenia do przedłożonej dokumentacji Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Olsztynie skierował wniosek do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z prośbą o przekazanie dokumentacji sprawy do rozpatrzenia i zaopiniowania przez Krajową Komisję do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko.

W 2008 r. dla przedmiotowych inwestycji w tej samej lokalizacji prowadzone były już postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia w oparciu o przepisy ustawy Prawo ochrony środowiska. W trakcie postępowań organy właściwe do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, dokonały kwalifikacji planowanych inwestycji co do zasadności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, czyli tzw. screeningu, i po uzyskaniu opinii właściwych organów wydały postanowienie nakazujące sporządzenie raportów o oddziaływaniu na środowisko. Następnie po przedłożeniu przez inwestora tych raportów, a przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia organy te, zgodnie z przepisami, zwróciły się do Wojewody Warmińsko – Mazurskiego o uzgodnienie warunków realizacji przedsięwzięć. Po zapoznaniu się z raportami o oddziaływaniu na środowisko Wojewoda wezwał inwestora do uzupełnienia zawartych w nich informacji. Jednakże po złożeniu dodatkowych opracowań organ

uzgadniająco (po zmianie przepisów Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska) wydał postanowienia odmawiające uzgodnienia warunków środowiskowych, ze względu na brak niezbędnych informacji o planowanych inwestycjach.

Projektowane przedsięwzięcia zakładają budowę dwóch farm wiatrowych: farmy wiatrowej Sępopol – 60MW, zlokalizowanej w gminie Sępopol, składającej się z 30 elektrowni wiatrowych o mocy 2 MW oraz farmy Nowa Karczma – 80 MW, zlokalizowanej w gminie Górowo Iławeckie, składającej się z 40 elektrowni wiatrowych również o mocy 2 MW.

Farma wiatrowa Sępopol częściowo położona jest na obszarze specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 „Ostoja Warmińska” (kod obszaru: PLB280015), natomiast farma wiatrowa Nowa Karczma w całości znajduje się na tym obszarze.

Obszar Natura 2000 „Ostoja Warmińska” był ostoją potencjalną z "Shadow List". W 2006 r. został włączony do oficjalnej propozycji rządowej i umieszczony w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniającym rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000.

Obszar ten stanowi najważniejszą ostoję bociana białego podtrzymującą 2% jego krajowej populacji oraz jedną z dwóch najważniejszych ostoi orlika krzykliwego, podtrzymującą 5% polskiej populacji gatunku. Ponadto jest to ważna ostoja dla innych gatunków ptaków, występuje tu bowiem 46 gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej, w tym większość gatunków lęgowych.

Projektowanie farm wiatrowych w sąsiedztwie terenów przyrodniczo cennych, w tym przypadku obszaru specjalnej ochrony ptaków, nie może być przypadkowe, ponieważ może skutkować zmianami w środowisku, których efekty trudno przewidzieć bez dokładnej analizy. Każdy raport o oddziaływaniu na środowisko inwestycji mogącej znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 musi przedstawiać analizę wpływu realizacji takiej inwestycji na przedmioty jego ochrony.

Raporty o oddziaływaniu na środowisko planowanych przedsięwzięć zostały sporządzone przez Biuro Analiz Technicznych we wrześniu 2009 r., przez zespół w składzie prof. dr hab. Przemysław Busse, mgr Monika Górowska, dr inż. Ryszard Ingielewicz oraz dr inż. Adam Zagubień, na zlecenie inwestora, Pani Danuty Nałęcz, z Centrum Biznesu Wschodniego.

Przedmiotem obrad Krajowej Komisji były między innymi następujące dokumenty:

- raport o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia pn. „Budowa farmy wiatrowej Sępopol – 60 MW obręb Różyna i Śmiardowo gm. Sępopol”, wykonany przez Biuro Analiz Technicznych we wrześniu 2009 r.,
- raport o oddziaływaniu na środowisko przedsięwzięcia pn. „Budowa farmy wiatrowej Nowa Karczma – 80 MW gm. Górowo Iławeckie”, wykonany przez Biuro Analiz Technicznych we wrześniu 2009 r.,
- Opinia ornitologiczna (koreferat) do ww. dokumentacji dotyczącej oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć, opracowana przez prof. dr hab. inż. Dariusza Wysockiego, listopad 2009 r.,
- Opinia chiropterologiczna (koreferat) do ww. dokumentacji dotyczącej oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć, opracowana przez dr Macieja Fuszarę, listopad 2009 r.

W pierwszej części posiedzenia zaprezentowane zostały: stanowisko Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie, której przedstawiciel przedstawił przebieg postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanych inwestycji, stanowisko inwestora prezentujące kolejne etapy procesu inwestycyjnego, organu właściwego do wydania decyzji środowiskowej dla farmy Sępopol – Burmistrza Miasta i Gminy Sępopol oraz wykonawców raportu – dr Adama Zagubnia i prof. dr hab. Przemysława Busse.

Prof. dr hab. Przemysław Busse omówił przewidywany wpływ planowanych inwestycji na określone gatunki ptaków oraz metodologię przeprowadzonych analiz, które posłużyły do wskazania właściwej lokalizacji inwestycji. Profesor zaznaczył, że przy tego typu inwestycjach bezpieczeństwo przelatujących ptaków zależy przede wszystkim od lokalizacji farmy wiatrowej w stosunku do preferowanej przez ptaki trasy lokalnego przelotu, od odległości między turbinami i szybkości obrotu wirnika, które to elementy zostały uwzględnione przy projektowaniu obu farm. Odnosząc się do położenia planowanych inwestycji w granicach oraz w sąsiedztwie obszaru Natura 2000 „Ostoja Warmińska” Profesor zaznaczył, że jest to obszar o znacznej powierzchni obejmujący zarówno tereny istotne dla ptaków, jak i posiadające znaczenie marginalne, przez co wybór lokalizacji przedmiotowych inwestycji uzależniony został od ustalania rzeczywistej wartości poszczególnych fragmentów obszaru. Przeprowadzone analizy wskazały, że tereny pod planowane inwestycje charakteryzują się ogólnie przeciętnymi walorami awifauny i projektowane farmy nie będą stanowiły istotnego zagrożenia dla ptaków, również dla gatunków, dla których został utworzony obszar Natura 2000 „Ostoja Warmińska”.

W drugiej części posiedzenia swoje stanowiska przedstawili autorzy koreferatów sporządzonych na potrzeby przedmiotowego posiedzenia – prof. dr hab. inż. Dariusz Wysocki oraz dr Maciej Fuszara.

Prof. dr hab. inż. Dariusz Wysocki przedstawił zagrożenia związane z realizacją planowanych przedsięwzięć, w tym dokonał oceny wpływu realizacji inwestycji na gatunki, dla których obszar Natura 2000 „Ostoja Warmińska” jest niezwykle ważną krajową ostoją, m.in. dla bociana białego oraz orlika krzykliwego.

Koreferent wskazał na niewystarczające informacje zawarte w dokumentacji pozwalające wykluczyć znacząco negatywne oddziaływanie planowanych inwestycji na środowisko. Odnosił się do konieczności uwzględnienia przy rozpatrywaniu lokalizacji farm wiatrowych nie tylko miejsca występowania gniazd, ale również tras dolotów i głównych miejsc żerowania ptaków chronionych, strefowo gnieźdzących się przynajmniej w promieniu 5 km od planowanej inwestycji. Powołując się na dane Komitetu Ochrony Orłów wskazał, że w sąsiedztwie planowanych lokalizacji farm znajdują się gniazda chronionych gatunków ptaków, co nie zostało uwzględnione w analizach przeprowadzonych na potrzeby oceny oddziaływania na środowisko. Koreferent zaznaczył również, że w przypadku gatunków długowiecznych (jak orlik krzykliwy i pozostałe ptaki szponiaste oraz bocian biały) nawet bardzo mała śmiertelność dodatkowa prowadzi do załamania liczebności populacji w dłuższej perspektywie czasu. Ponadto zaznaczył również, że w ramach oceny oddziaływania inwestycji na środowisko pominięto wykonanie analizy z wykorzystaniem programu Vortex, który jest najczęściej stosowanym programem służącym do prognozowania zmian wielkości populacji gatunków ptaków.

Koreferent przedstawił jak znaczący wpływ na sukces lęgowy poszczególnych gatunków ptaków szponiastych ma lokalizowanie farm wiatrowych w sąsiedztwie ich gniazd. Wskazał również na błędy popełnione w przygotowanych analizach przy obliczeniach prawdopodobieństwa kolizji ptaków z turbinami wiatrowymi. Najistotniejsze z nich to: brak weryfikacji naukowej metody zastosowanej w opracowaniach, niewłaściwe wyliczenie średniego „prawdopodobieństwa” kolizji jako średniej z trzech oszacowań uzyskanych odmiennymi metodami, w których brakujące wartości zostały ujęte jako zera, co skutkuje заниżeniem „średniej” każdorazowo o 50%, a także niewłaściwe uśrednianie szacowanych wartości ryzyka kolizji i liczby ofiar, które różnią się o rząd lub dwa rzędy wielkości.

W podsumowaniu Koreferent stwierdził, że przedmiotowe opracowania zawierają niepełną ocenę stanu lokalnych populacji chronionych gatunków ptaków, przedstawiają zbyt optymistyczną wizję wpływu planowanych inwestycji na te gatunki, a wykorzystana metodyka przewidywania ich śmiertelności, przy obecnym stanie wiedzy, budzi zastrzeżenia potwierdzone w literaturze światowej. Materiały te nie świadczą o przeprowadzonej prawidłowo ocenie wpływu inwestycji na obszary Natura 2000 w rozumieniu Dyrektywy Siedliskowej i nie mogą być

podstawą wydania pozytywnej decyzji środowiskowej. Podkreślił, że zadaniem inwestora powinno być m.in. udowodnienie braku negatywnego wpływu planowanych inwestycji na stan ochrony siedlisk i gatunków będących przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000, a przygotowane opracowania nie dają do tego podstaw.

Drugi z koreferatów przygotowany przez dr Macieja Fuszareę zawierał ocenę wpływu przedmiotowych inwestycji na chiropterofaunę. Zostały w nim przeanalizowane proponowane w dokumentacji warunki realizacji farm wiatrowych, przy których negatywne oddziaływanie na gatunki nietoperzy nie będzie znaczące, zalecany w dokumentacji zakres niezbędnego monitoringu środowiska oraz przydatność zgromadzonych w ramach inwentaryzacji danych. Koreferent zwrócił uwagę na niewystarczający zakres i niewłaściwy sposób przeprowadzonych badań, na podstawie których autorzy dokumentacji dokonali oceny oddziaływania planowanych inwestycji na nietoperze. Z uwagi na fakt, iż prawidłowa metodyka warunkuje wyniki wszelkich analiz środowiskowych, w tym również badań terenowych, jakiegokolwiek nieścisłości wpływają na ich wiarygodność.

Zdaniem koreferenta badania, na podstawie których wykluczony został negatywny wpływ inwestycji na nietoperze, powinny zostać przygotowane w oparciu o zalecenia określone w „Tymczasowych wytycznych dotyczących oceny oddziaływania elektrowni wiatrowych na nietoperze (na rok 2009)”, rekomendowanych przez Państwową Radę Ochrony Przyrody oraz Porozumienie dla Ochrony Nietoperzy. Wskazują one na minimalne standardy, jakie należy stosować w Polsce przy opracowywaniu raportów oddziaływania na środowisko elektrowni wiatrowych, w części dotyczącej ich wpływu na nietoperze. Jednakże w przypadku przedmiotowych inwestycji zastosowana przy analizach metodyka odbiega od zasad określonych we wspomnianym opracowaniu. Poza tym koreferent wskazał na wątpliwości w zakresie zakładanych w raporcie warunków realizacji inwestycji, jak np. odległości 150-200 m turbin od ściany lasu, przy zalecanej w „Tymczasowych wytycznych...” odległości nie mniejszej niż 200 m, czy też przewidywanej prędkości startu siłowni 3 m/s, podczas gdy wyniki dotychczasowych badań wskazują, że śmiertelność nietoperzy jest najwyższa przy prędkościach wiatru poniżej 6 m/s. Wskazał również na niepełny zakres planowanego monitoringu oddziaływania farm wiatrowych, bez uwzględnienia etapu eksploatacji inwestycji. Jak wynika z przygotowanej opinii konieczne jest przygotowanie uzupełnienia sporządzonej dokumentacji w zakresie właściwie przeprowadzonej inwentaryzacji chiropterologicznej, monitoringu oddziaływania inwestycji na etapie eksploatacji farmy wiatrowej oraz propozycji działań minimalizujących.

W dalszej części posiedzenia odbyła się dyskusja otwarta, w której udział wzięli: przedstawiciele inwestora, autorzy raportów o oddziaływaniu na środowisko planowanych przedsięwzięć, autorzy koreferatów, przedstawiciele organów administracji rządowej i samorządowej oraz członkowie Krajowej Komisji do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko.

Kwestie poruszane podczas dyskusji dotyczyły jakości raportów o oddziaływaniu na środowisko planowanych przedsięwzięć stanowiących podstawę do wydania decyzji środowiskowych. Omawiane były również przygotowane do dokumentacji ocenowej koreferaty i opinie sporządzone we wcześniejszych postępowaniach na potrzeby Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Olsztynie. Dyskutowano również na temat możliwości lokalizacji inwestycji polegających na budowie farm wiatrowych na terenach cennych przyrodniczo lub w ich sąsiedztwie.

Na podstawie zgromadzonej w sprawie dokumentacji oraz w wyniku przeprowadzonej, otwartej dla zainteresowanych dyskusji, Krajowa Komisja do Spraw Ocen Oddziaływania na Środowisko przyjmuje następujące stanowisko:

1. Przygotowane raporty o oddziaływaniu na środowisko planowanych inwestycji nie mogą być podstawą do uzgodnienia warunków środowiskowych planowanych przedsięwzięć,

- ponieważ zawierają liczne nieścisłości oraz braki, nie dając przez to pełnej informacji o wpływie planowanego przedsięwzięcia na środowisko.
2. Zastrzeżenia dotyczące zawartości raportu w kontekście wymogów art. 66 ust. 1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 ze zm.) odnoszą się, przede wszystkim, do następujących kwestii:
 - a) rzetelnie przeprowadzonej analizy wariantów planowanych farm wiatrowych, w tym analizy wariantu proponowanego przez wnioskodawcę, racjonalnego wariantu alternatywnego, wariantu najkorzystniejszego dla środowiska wraz z uzasadnieniem ich wyboru,
 - b) przygotowania streszczeń w języku niespecjalistycznym, w których zostałyby zawarte informacje odnoszące się do wszystkich elementów raportów,
 - c) uzupełnienia w zakresie oddziaływania inwestycji na wody, gleby, krajobraz;
 - d) dokładnej inwentaryzacji fauny i flory terenu planowanych inwestycji,
 - e) szczegółowej analizy oddziaływania inwestycji na przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 „Ostoja Warmińska”,
 - f) oceny skumulowanych efektów planowanych farm wiatrowych na obszary Natura 2000,
 - g) analizy możliwości wystąpienia transgranicznego oddziaływania na środowisko.
 3. Raporty o oddziaływaniu na środowisko sporządzone w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji środowiskowej nie świadczą o prawidłowym przeprowadzeniu i udokumentowaniu oceny oddziaływania na obszary Natura 2000, tymczasem uzyskane w analizach dane liczbowe wskazują na możliwość wystąpienia negatywnego wpływu przedmiotowych inwestycji w projektowanej lokalizacji zarówno na cenne gatunki ptaków, jak i nietoperzy.
 4. Pomimo szeregu nieścisłości i braków w raportach o oddziaływaniu na środowisko, wysoce prawdopodobne jest, że z uwagi na projektowaną lokalizację inwestycji, po ich uzupełnieniu, udowodnione zostanie znacząco negatywne oddziaływanie inwestycji na środowisko. Przy tym należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 81 ust. 2 ustawy OOS, jeżeli z oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wynika, że przedsięwzięcie może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach odmawia zgody na realizację przedsięwzięcia, o ile nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.
 5. Dodatkowo Komisja wskazuje na potrzebę określenia zasad, na podstawie których możliwe byłoby wyznaczenie lokalizacji farm wiatrowych na terenie kraju. Realizacja tego typu inwestycji w niewłaściwej lokalizacji może spowodować m.in. negatywny ich wpływ na integralność obszarów Natura 2000, spójność całej sieci, oraz na zachowanie pozostałych form ochrony przyrody, o których mowa w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Z tego względu konieczne jest podejście systemowe do możliwości realizacji działań z zakresu energetyki wiatrowej w skali całego kraju.

Podsumowując należy stwierdzić, że sporządzone raporty o oddziaływaniu na środowisko planowanych inwestycji nie dają podstaw do uzgodnienia warunków środowiskowych, a następnie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Lokalizacja planowanych farm wiatrowych wzbudza poważne zastrzeżenia ze względu na możliwość wystąpienia znacząco negatywnego oddziaływania na środowisko, przede wszystkim na cenne gatunki ptaków, dla ochrony których został utworzony obszar Natura 2000 „Ostoja Warmińska” oraz występujące tu gatunki nietoperzy, podlegające ochronie gatunkowej. Zastrzeżenia są tym bardziej zasadne, że

raporty o oddziaływaniu na środowisko nie dowodzą prawidłowo przeprowadzonej oceny wpływu planowanych inwestycji na obszary Natura 2000.

Należy podkreślić, iż w myśl art. 34 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, **jedynie w przypadku gdy przemawiają za tym konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi o charakterze społecznym lub gospodarczym, oraz wobec braku rozwiązań alternatywnych możliwa jest realizacja działań mogących znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszaru Natura 2000**, przy zapewnieniu wykonania kompensacji przyrodniczej niezbędnej do zapewnienia spójności i właściwego funkcjonowania sieci obszarów Natura 2000.

Dodatkowo należy wskazać, że projektowanie lokalizacji elektrowni wiatrowych w regionach cennych przyrodniczo nie powinno być rozpatrywane dopiero na etapie wydawania decyzji administracyjnych dla pojedynczych inwestycji. Potrzeba budowy elektrowni wiatrowych jest bezdyskusyjna, jednakże niezbędne jest systemowe podejście do planowanych działań polegających na przygotowaniu projektów z zakresu energii wiatrowej. Właściwym rozwiązaniem przy wyznaczaniu lokalizacji takich elektrowni powinno być kierowanie się zasadami określonymi w odpowiednich dokumentach z zakresu energetyki wiatrowej. W ramach przygotowania takich dokumentów, poddanych strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, mogłyby zostać przeanalizowane możliwości rozwoju energetyki wiatrowej w poszczególnych regionach kraju z uwzględnieniem zarówno potrzeb społecznych, ekonomicznych, jak i środowiskowych, po zbadaniu zasobów energetycznych wiatru oraz różnego typu uwarunkowań sprzyjających lub ograniczających wykorzystanie tego rodzaju energii. Celowym wydaje się też być opracowanie wytycznych dotyczących zasad i możliwości lokalizowania elektrowni wiatrowych na terenie kraju.

Przewodniczący
Krajowej Komisji do Spraw Ocen
Oddziaływania na Środowisko
Prof. nzw. dr hab. inż. Andrzej Kraszewski